

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	AZLL105 Şərq mühitində Azərbaycan ədəbiyyatı – 3 kredit, 6 AKTS	
	Departament	Dillər və ədəbiyyatlar	
	Program (bakalavr, magistr)	Magistr	
	Tədris semestri	2024/2025-ci tədris ilinin payız semestri	
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	PhD Rüstəm Lazımov	
	E-mail:	Rustam.lazimov@gmail.com	
	Telefon:	0554431312	
	Mühazirə otağı/Cədvəl		
Məsləhət saatları	Tələbələrlə razılaşdırılmış vaxtda		
Prerekvizitlər	Azərbaycan ədəbiyyatı		
Tədris dili	Azərbaycan dili		
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Seçmə		
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	<p>1. Qurani Kərim. Tərcümə - Z.Bünyadov; V.Məmmədəliyev</p> <p>2. Ağah Sirri Levend. Divan edebiyatı. İstanbul, Enderun kitab evi, 1984</p> <p>3. Tahir-ül Mevlevi. Edebiyyat lüğəti. İstanbul, Enderun kitab evi, 1973</p> <p>2. İskender Pala. Ansiklopedik divan şiiri sözlüğü. Cilt: I-II Ankara Akçağ, 1989</p> <p>3. Quliyeva M. Klassik Şərq poetikası. Bakı, Yazıçı, 1991</p> <p>4. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010</p> <p>5. Quliyev T. Anadilli əruz vəznli şeirimizin poetik inkişaf yolu. AMEA M. Füzuli ad. Əlyazmalar İnstitutu. Bakı, Nurlan, 2011</p> <p>6. Cümşüdoğlu N. Füzulinin sənət və mərifət dünyası. Tehran, Sürüş, 1997</p> <p>7. Hacıyev T. Füzuli: dil sənətkarlığı. Bakı, Gənclik. 1994.</p> <p>8. Əkrəm C. Ərüzün nəzəri əsasları və Azərbaycan əruzü. Bakı, Elm, 1977</p> <p>9. Məmmədzadə B.M. Seyid Əzim Şirvani anadilli poeziyasında bədii dil (poetik sintaksis). Dil və ədəbiyyat jurnalı, Bakı, 1998</p> <p>10. Məmmədzadə B.M. Seyid Əzim Şirvani anadilli poeziyasında vəzn. Dil və ədəbiyyat jurnalı, Bakı, 1999</p> <p>11. www.tdvia.org.-İslam Ansiklopedisi</p> <p>12. www.anl.az.-Milli kitabxana</p> <p>13. www.kultaz.com.-azəridilli mədəniyyət və ədəbiyyat saytı</p> <p>14. www.lit.az.-azəridilli ədəbiyyat saytı</p> <p>15. www.kitabxana.net- elektron kitabxana</p> <p>16. www.azmif.net.-ədəbiyyatımızın ilkin qatlarıyla bağlı e-kitabxana</p> <p>17. www.azeribooks.aznet.org.-Azərbaycan şair və yazıçılarının əsərləri</p> <p>18. www.alatoran.org.-Azad Yazarlar ocağının saytı və eyniadlı dərginin e-variantı</p>		
Tədris metodları	Mühazirə	+	
	Qrup müzakirəsi	+	
	Praktiki tapşırıqlar	+	
	Praktiki məsələnin təhlili	+	
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Aralıq imtahanı		30
	Fəallıq (prezentasiyalar)		10
	Kurs işi (Layihə)		15
	Final imtahanı		40
	Davamiyyət		5
	Yekun		100

<p>Kursun təsviri</p>	<p>Azərbaycan orta əsr ədəbi-mədəni həyatında poeziya xüsusi yer tutur. Poeziya ictimai problemlərin, hətta ayrı-ayrı etik, fəlsəfi və bu kimi görüşlərin rəmzlər və bədii ifadələrlə təcəssümü olmuşdur. Onun istər emosional-estetik, istərsə də tarixi-ictimai dəyəri böyük əhəmiyyət kəsb edir. Orta əsrlərdə zəngin poeziya ilə yanaşı müəyyən inkişaf yolu keçmiş olan poetika nəzəriyyəsi də bu dövrün nəzəri-ədəbi mənbələrində özünəməxsus yer tutur. Kursda xalqımızın mədəniyyətində mühüm yeri olan görkəmli şair və yazıçıların həyat və yaradıcılığı və onların yaratdıqları bir sıra ədəbi əsərlər təhlil olunur. Orta əsrlər klassik Şərq poetika və ədəbiyyatşünaslıq nəzəriyyəsinə dair mənbələrin araşdırılıb üzə çıxarılması həmin dövr poetika nəzəriyyəsinin ümumi nəzəriyyəsinin ümumi vəziyyəti, səviyyəsi haqqında fikir söyləməyə imkan verməklə yanaşı, klassik poetik irsin özünün düzgün dərk edilməsi və təhlili üçün açar kimidir.</p>
<p>Kursun məqsədləri</p>	<p>Yüksək elmi-nəzəri əsaslara və böyük tarixi-mədəni ənənələrə söykənən üç aparıcı poetologiya sistemi arasında (hind, yunan-Avropa və ərəb-müsəlman) öz zənginliyi, zərifliyi və dərin bədii – estetik məzmunu ilə seçilən Şərq poetikasının – bəlağət elminin əsas kateqoriyaları və bədii – üslubi fəndləri tədris edilməlidir. Azərbaycan ədəbiyyatının mənsub olduğu bu poetologiya məktəbi müasir elmi – nəzəri tələblərə cavab verən bir sistemdir. Bu sistem islam sivilizasiyası məkanında təşəkkül tapan ədəbi təfəkkürün tipini şərtləndirən bütöv bir system kimi dəyərləndirilir. Klassik Azərbaycan ədəbi nümunələri üzərində araşdırılan Şərq poetika nəzəriyyəsi ona xas kateqoriyaların milli bədii özünüifadə sistemində tutduğu yeri və onun bədii-estetik əhəmiyyətini müəyyənləşdirməyə imkan yaradır. Şərq poetik kateqoriyaları və istilahları ilə Avropa poetik kateqoriyaları arasında bəzi oxşar cəhətlər olsa da, klassik poeziyanın öyrənilməsində təkə müasir prinsiplərə əsaslanmaq kafi deyildir. Çünki olduqca zəngin, mürəkkəb və rəngarəng orta əsr poeziyası bir çox cəhətdən müasir qəliblərə uyğun gəlmir. Hətta eyni bədii ifadə vasitələrinin özlərinin də arasında ciddi fərqlər vardır. Buna görə də klassik dövr əsərlərinin bədii-estetik xüsusiyyətlərini o dövrə xas olan kateqoriyalar və elmi bilik çərçivəsində təhlil və tədris etmək daha məqsədəuyğundur. Ədəbiyyat spesifik bir sahə olduğundan, onun tədrisində məqsəd elmi informasiyanın bolluğundan daha çox, daxili-mənəvi mədəniyyətin və əxlaqi-insani kamilliyin səviyyəsini yüksəltmək olmalıdır. Fənnin tədrisində məqsəd həm də tələbəyə hazır mühakimə əzbərlətmək yox, mühakimə yürütməyi öyrətməkdir.</p>
<p>Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri</p>	<p>Şərq mühitində Azərbaycan ədəbiyyatı fənnini öyrənərkən aşağıdakı nəticələr əldə olunur:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tələbələr ədəbi-bədii nümunələri təhlil edə bilirlər; 2. Tələbələrdə bədii-estetik zövq formalaşır; 3. Klassik poetologiyayı hərtərəfli öyrənmək və təhlil etmək bacarığı əldə olunur.
<p>Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)</p>	<p>Dərsi pozmağa təşəbbüs edənlər (kənar söhbətlər, mobil telefondan istifadə, və s.) auditoriyadan kənarlaşdırılır və bu da onların ümumi nəticələrinə təsir edir.</p> <p>Fəallıq (prezentasiyalar) - Burada qiymətləndirmə meyarı kimi tələbənin mövzu ilə bağlı öyrəndiyi mətnlərin (istər nəzm, istər nəsr) təhlili, qrup şəklində müzakirələr, bəzi qəzəllərin təhlili və əzbər söylənilməsi, dövr haqqında daha geniş biliklərin yoxlanılması seminar formatında nəzərdə tutulur.</p> <p>Kurs işi (Layihə) - Hər bir tələbəyə semestr boyu kurs işi hazırlamaq imkanı verilir. Verilmiş mövzu tam əhatə edilməklə 15-20 səhifəlik akademik yazının tələblərinə uyğun kurs işi təqdim olunmalıdır. Akademik normaya uyğun olmayan tərtibə görə və mövzu tam əhatə edilmədiyi təqdirdə az bal verilir. Kurs işində mövzuya uyğun müstəqil təhlil tələb olunur. Təqdimatların istiqaməti keçirilən mövzulara uyğun olaraq auditoriyada</p>

		seçilir. Final imtahanına iki həftə qalmış baxışdan, qrup müzakirələrindən sonra qiymətləndirilir.	
Cədvəl (dəyişdirilə bilər)			
Həftə	Tarix (planlaşdırılmış)	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1.		Orta əsr Şərq poetikasının qaynaqları Bəlağət və onun tərkib hissələri. Bəlağətin strukturası. Bəlağət: Fəsaḥət; Məani; Bəyan; Bədii.	1. Quliyeva M. Klassik Şərq poetikası. Bakı, Yazıçı, 1991, s.6-15 2. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010, s.72-135
2.		Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı və bədiyyat Mühəssənəti-ləfziyyə (ləfzi, söz gözəllikləri). Mühləqati-cinas (cinasın əlavələri)	1. Quliyeva M. Klassik Şərq poetikası. Bakı, Yazıçı, 1991, s.22 2. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010, s.148-151
3.		Qəlb: Qəlbi-bəiz; Qəlbi-küll; Qəlbi-müntəzəm; Qəlbi (məqlubi)-müəvvəc; Qəlbi-müstəvi Müqəttə. Müvəssəl. Riqta. Xifai. Müsəhhəf	1. Quliyeva M. Klassik Şərq poetikası. Bakı, Yazıçı, 1991, 2. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010, s.151-202
4.		Bədiyyat və Azərbaycan ədəbiyyatı. Söz gözəllikləri və ya ləfzi gözəlliklər. Əks, təbdil və tədvir. Züqafiyəteyn. İştiaq. Lüzum ma la yəlzəm və ya inat. Məzduc. Muvəşşəh. Mudəvvər. Müləmm. Mürəbbə. Səc. Rəddül əcüz ələs-sədr. Təkrir. Tərsi. Touzi. Cinās (təcnis). Həzf.	1. Quliyeva M. Klassik Şərq poetikası. Bakı, Yazıçı, 1991, s.37 2. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010, s.202
5.		Məna gözəllikləri: Bədii mükəlimə və ya sual. Bədii xitab. İrsəlül-məsəl və ya təmsil. İstifhəm. İham və ya touriyyə. İhamul-vəsl. Ləff və nəşr. Lüğəz. Maddeyi-tarix. Məzhəbül kəlam. Mübaligə. Müəmma. Mütəzəlzil. Təqid. Təqsim. Təzad. Təkidüz-zəmin bima yuşbih ül-məh. Təkidül-mədh bima yuşbihuzzəmm. Təlil. tənəsüb və ya muraatun-nəzir. Tənsiqüs-sifat. Təfriq. Təcahülül-arif.	1. Quliyeva M. Klassik Şərq poetikası. Bakı, Yazıçı, 1991, s.50 2. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010, s.235

6.		<p>Təşbih və onun növləri: Vəchüş-şəbəh müfrəd. Vəchüş-şəbəş-əl-mürəkkəb.</p> <p>Müqayisə sifəti qeyd olunmur. Müqayisə sifəti təşbihdə qeyd edilir.</p>	<p>1.Quliyeva M. Klassik Şərq poetikası. Bakı, Yazıçı, 1991,s.103</p> <p>2. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010,s.235</p>
7.		<p>Təşbih ədatları: Ət-təşbihul-mursəl-sadələşmiş təşbih. Müəkkəd-təkidli təşbih. Müfəssəl təşbih. Üstünlük təşbihi.</p> <p>Şərti-təşbih (Təşbihi-məşrut). Yığcam təşbih. Müstəqil təşbih.</p>	<p>1.Quliyeva M. Klassik Şərq poetikası. Bakı, Yazıçı, 1991,s.110</p> <p>2. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010,s. 250</p>
8.		<p>Şərti-təşbih (Təşbihi-məşrut). Yığcam təşbih. Müstəqil təşbih. Kinayəli təşbih. Ləğvətmə təşbihi.</p> <p>Aralıq imtahanı</p>	<p>1. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010,s. 250</p>
9.		<p>Cəm. Cəm və təqsim. Cəm və təfriq.</p> <p>Həşv. Hüsnül-məqtə. Hüsnül-mətlə. Hüsnüt-təxəllüs.</p>	<p>1.Quliyeva M. Klassik Şərq poetikası. Bakı, Yazıçı, 1991,s.114</p> <p>2. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010,s.</p>
10.		<p>Quran bəlağəti və klassik Azərbaycan ədəbiyyatı</p> <p>Mətn üzərində iş</p>	<p>1.Quliyeva M. Klassik Şərq poetikası. Bakı, Yazıçı, 1991</p> <p>2. Quliyeva M. Şərq poetikasının əsas kateqoriyaları. Bakı, Maarif, 2010,s.135; 301</p>
11.		<p>Əruz: Azərbaycan əruzü;</p>	<p>1.Əkrəm C. Əruzun nəzəri əsasları və Azərbaycan əruzü. Bakı, Elm,1977,s.67,134,164</p> <p>2.Quliyev T. Anadilli əruz vəznli şeirimizin poetik inkişaf yolu. AMEA M. Füzuli ad. Əlyazmalar İnstitutu. Bakı, Nurlan, 2011</p>
12.		<p>Həzəc bəhri</p> <p>Rəməl bəhri</p>	<p>1.Məmmədzadə B.M. Seyid Əzim Şirvani anadilli poeziyasında vəzn. Dil və ədəbiyyat jurnalı,Bakı, 1999</p>

13.		Rəcəz bəhri Müzare bəhri	1.Məmmədzadə B.M. Seyid Əzim Şirvani anadilli poeziyasında vəzn. Dil və ədəbiyyat jurnalı,Bakı, 1999
14.		Münsərih bəhri Müctəc bəhri	1.Məmmədzadə B.M. Seyid Əzim Şirvani anadilli poeziyasında vəzn. Dil və ədəbiyyat jurnalı,Bakı, 1999
15.		Mütəqarib bəhri Xəfif bəhri; Səri`` bəhri	1.Məmmədzadə B.M. Seyid Əzim Şirvani anadilli poeziyasında vəzn. Dil və ədəbiyyat jurnalı,Bakı, 1999
		Final imtahanı	